

تحلیل تطبیقی کتاب درس زبان انگلیسی پایه دهم ایران و آلمان

آرام رضا صادقی*

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تحلیل محتوایی کتاب زبان انگلیسی پایه دهم سال ۱۳۹۶ بر اساس اهداف آموزشی، از طریق مقایسه و تطبیق آن با کتاب زبان انگلیسی پایه مشابه در کشور آلمان است. پژوهش حاضر از نوع کاربردی و روش تحقیق آن توصیفی و از نوع تحلیل محتواست. نتایج پژوهش نشان می‌دهد کتاب زبان انگلیسی پایه دهم در ایران، بیشتر بر اساس یادگیری از طریق تحلیل اجزای زبان، مانند دستور، دایره واژگان و مهارت‌های خواندن بوده، مؤلفان کتاب کمتر به جنبه‌های کاربردی، همچون مکالمه و تمرین آن پرداخته‌اند. همچنین در سایه مقایسه تحلیلی کتاب ایرانی با کتاب آلمانی می‌توان دریافت که باید به فرهنگ زبان مقصد نیز پرداخت، تنوع بیشتری در متن‌ها و تمرین‌ها ایجاد کرد و استفاده بهتری از کاغذ انجام داد. یافته‌های این پژوهش می‌تواند به دست‌اندرکاران امر آموزش و پرورش، در زمینه ارائه محتوای مناسب در کتاب‌های درسی آموزش زبان، یاری رساند.

کلیدواژه: کتاب درسی، آموزش زبان انگلیسی پایه دهم آلمان، آموزش زبان انگلیسی پایه دهم ایران، تحلیل تطبیقی محتوای کتاب.

۱. مقدمه

زبان، همواره ابزاری مهم در ایجاد ارتباط، نه تنها در میان افراد یک جامعه، بلکه وسیله‌ای حیاتی برای ایجاد تعامل با دیگر جوامع بوده است. بدون زبان تقریباً هیچ پیشرفتی در جوامع حاصل نمی‌شود؛ به گونه‌ای که می‌توان گفت دستاوردهای علمی و فناوری انسان امروزه مرهون قوه تکلم انسان در قالب گفتار و نوشتار است؛ بنابراین، کشورها امروزه در تلاش و تکاپوی زبان‌آموزی هستند و در این میان، زبان‌هایی همچون انگلیسی که از اهمیت بیشتری از لحاظ اقتصادی، علمی و سیاسی برخوردارند، خواستاران بیشتری دارند.

زبان انگلیسی به‌عنوان یک زبان بین‌المللی که اغلب تبادلات علمی، اقتصادی، سیاسی و نظامی توسط آن صورت می‌گیرد، در دهه‌های گذشته از توجه ویژه‌ای برخوردار بوده است (آقاگل‌زاده و داوری، ۱۳۹۳؛ حسینی، ۱۳۹۶).

در ایران نیز مانند بسیاری از دیگر کشورها، آموزش زبان انگلیسی در مدارس صورت می‌گیرد. اینکه زبان‌های خارجی از چه مقطعی در مدارس آموزش داده شوند، همواره مورد بحث متخصصان امر بوده است (رحمتیان و همکاران، ۱۳۹۳)؛ اما به هر حال، هم اکنون در ایران، معلمان، این زبان‌ها را از ابتدای مقطع اول متوسطه در مدارس آموزش می‌دهند.

بحث در اینکه آموزش زبان انگلیسی در مقاطع تحصیلی در ایران موفقیت‌آمیز بوده یا خیر (کلانتری و غلامی، ۱۳۹۲) موضوعی است که در این مقاله به آن نمی‌پردازیم؛ اما بدون شک، محور اصلی آموزش زبان انگلیسی در مدارس ایران، کتاب آموزشی است. کتاب آموزشی، اساسی‌ترین و شاید بتوان گفت تنهاترین مرجع آموزش در مدارس ایران است؛ به نحوی که اهداف فعالیت‌های آموزشی، حجم مطالب، زمان و سمت و سوی یادگیری زبان انگلیسی توسط آن تعیین می‌شود. بنابراین بررسی و تلاش برای ارتقای مطالب کتاب آموزش زبان می‌تواند در نهایت به افزایش کیفیت آموزش زبان انگلیسی کمک شایان توجهی بکند.

یکی از روش‌های نقد و بررسی کتاب درسی، مقایسه آن با کتاب‌های مشابه در دیگر کشورها به خصوص کشورهای پیشرفته است. در سال‌های اخیر، علاقه پژوهشگران به انجام تحقیقات تطبیقی در زمینه مطالعات آموزش و پرورش افزایش یافته است. علت اساسی در این اشتیاق را می‌توان کسب آگاهی از وضع دیگر جوامع و تأثیر نظام‌های آموزشی در مسیر پیشرفت‌های گسترده اجتماعی-اقتصادی آنان دانست. تجربه جهانی در سده‌های اخیر نشان می‌دهد که ملت‌های فهیم در پی درس‌آموزی از دیگران، برای رهایی سریع از مدارهای توسعه‌نیافتگی‌اند. در واقع، چالش‌های بشری معمولاً جهانی و میان ملت‌ها مشترک‌اند و بنابراین در بسیاری از مواقع می‌توان از راه‌حل‌های مشترک سود جست (معدن دار آرانی، ۱۳۹۵).

۲. پیشینه پژوهش

یک نمونه از این نوع پژوهش‌ها، مطالعه برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد و تطبیق آن با برنامه درسی ایران است تا بر اساس استانداردها و معیارهای یک نظام موفق، وضعیت آموزش زبان انگلیسی در کشور، مورد بررسی و ارزیابی قرار گیرد و جهت بهبود و اصلاح مشکلات و کاستی‌های آن، راهکارهای مناسب پیشنهاد شود (حسینی خواه و همکاران، ۱۳۹۲). برای تحقق این هدف، عناصر اساسی برنامه درسی زبان انگلیسی سوئد و ایران، منطق، هدف، محتوا، مواد و منابع یادگیری، زمان و ارزشیابی، مورد مطالعه و مقایسه قرار گرفته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد آموزش زبان انگلیسی در ایران از لحاظ زمان آغاز آموزش و ساعات درسی، هدف‌های برنامه درسی، محتوای پیشنهادشده و محتوای کتاب‌های درسی و آزمون‌های ملی، دچار ناهم‌خوانی‌ها و کاستی‌هایی است. بر این اساس، با تکیه بر موفقیت‌های سوئد در حوزه آموزش زبان انگلیسی و همچنین پیشنهادها ذکر شده در اسنادی که به توصیف وضعیت مطلوب آموزش زبان انگلیسی در کشور می‌پردازند، از قبیل «سند برنامه درسی ملی» و «راهنمای برنامه درسی زبان‌های خارجی»، راهکارهایی برای بهبود کتب‌های درسی ارائه کرده‌اند.

۳. بحث

این مقاله سعی دارد به مقایسه کتاب آموزش زبان انگلیسی پایه دهم در ایران و مشابه آن در کشور آلمان بپردازد. هدف اصلی این مقاله، توجه به بخش‌های متفاوت این دو کتاب و الگوبرداری از نکات موجود در کتاب آموزش زبان انگلیسی است که در مدارس عمومی کشور آلمان در سال دهم تدریس می‌شود.

برای رسیدن به این مهم و پرهیز از پیش‌داوری و احیاناً جهت‌گیری، ابتدا به توصیف قسمت‌های مختلف هر دو کتاب می‌پردازیم و سپس هر بخش را مورد نقد قرار می‌دهیم.

به طور کلی، کتاب پایه دهم ایرانی، با عنوان ویرژن^۱ در قالب دو کتاب دانش آموز و کتاب کار در قطع رقعی مجموعاً به تعداد ۲۰۳ صفحه در اختیار دانش‌آموزان قرار می‌گیرد. این کتاب لوح فشرده نیز دارد که چون در ابتدای سال در اختیار دانش‌آموزان قرار نمی‌گیرد، تمایلی به خرید آن نشان نمی‌دهند.

کتاب پایه دهم زبان انگلیسی کشور آلمان در قطع وزیری به نام انگلیسی ^۲A1 2000 ارائه می‌شود. این کتاب مشتمل بر یک درس یا واحد^۳ خوشامدگویی بعلاوه هشت واحد درس اصلی بوده که مجموعاً ۱۹۸ صفحه است. پس از اتمام واحدهای درسی، مباحثی با عنوان خلاصه زبان، اصطلاحات دستوری، فرهنگ واژگان، فهرست اسامی، اصوات انگلیسی، الفبای انگلیسی و در نهایت، عبارات مورد استفاده در کلاس به چشم می‌خورد. هر دو کتاب در سه بخش اصلی صفحه‌های اولیه، درس‌ها و صفحه‌های انتهایی، مورد توصیف و سپس نقد و بررسی قرار می‌گیرد و سرانجام، نتیجه‌گیری از هر یک از سه قسمت و مقایسه کلی ارائه می‌شود.

1. Vision
2. English G 2000 A 1
3. Unit

۴. توصیف و نقد و بررسی صفحه‌های اولیه

۴-۱. صفحه جلد و پشت جلد

طرح روی جلد کتاب ایرانی شامل تصویر رنگی از یک گلدان و سه گل لاله است که در اطراف آن حروف کلمه «English» به طور تقریباً نامنظم و البته سه‌بعدی قرار گرفته است. عنوان کتاب و دیگر اطلاعات، شامل کد کتاب و آرم جمهوری اسلامی ایران، در قسمت یک‌سوم بالای صفحه نگاشته شده است. در پشت کتاب با همان طراحی جلد، اما بدون تصویر، توضیحی کوتاه از کتاب داده و قیمت کتاب و بارکد آن را در پایین صفحه آورده‌اند.

در کتاب آلمانی، بر روی جلد، تصویری از پنج دانش‌آموز دختر و پسر که دور هم روی صندلی نشسته‌اند و لبخند می‌زنند، قرار گرفته است. در پس‌زمینه جلد، نمایی از یک عمارت قدیمی که بی‌شابهت به کلیسا نیست^۱ نقش بسته است. عنوان کتاب انگلیسی جی ۲۰۰۰ با حروف بزرگ در بالای صفحه قرار گرفته است. اندازه کتاب که A4 است، با نام ناشر کوماسن^۲ در پایین صفحه آمده است. پشت کتاب با همان رنگ آمیزی بدون هیچ مطلبی طراحی شده، فقط در پایین صفحه نام ناشر، شماره کتاب و بارکد قرار گرفته است.

۴-۲. نقد و بررسی صفحه جلد و پشت کتاب

در کتاب ایرانی، تصویر گل و گلدان و حروف انگلیسی جلوه‌ای زیبا به کتاب داده است که به نظر می‌رسد طراح به جنبه زیبایی بصری توجه بیشتری داشته است؛ اما در کتاب آلمانی تصویر واقعی از یک جمع پنج‌نفره دانش‌آموزان، پنج دانش‌آموز دختر و پسر آلمانی که در حال گفت‌وگو هستند، القاگر اهمیت نقش ارتباطی، آن هم از نوع شفاهی است. حضور هر دو جنس دختر و پسر در کنار هم، در حالی که لبخند

---

۱. ممکن است یک دانشگاه قدیمی باشد، مثل آکسفورد یا کمبریج که حدود هزار سال پیش هم کلیسا بوده و هم دانشگاه یا شاید به تعبیر درست‌تر دانشگاه‌هایی بوده‌اند که کشیشان در آنجا الهیات مسیحی می‌خوانده و زبان‌های یونانی باستان و لاتین را نیز می‌آموخته‌اند و آن دانشگاه‌ها به‌تدریج با گذشت زمان به صورت دانشگاه‌های امروزی درآمده‌اند.

بر روی لب دارند، لذت بخش بودن یادگیری زبان را نشان می‌دهد. ضمناً تصویر پس‌زمینه، نشان از حضور معماری بیا قدمتی دارد که مشخص نیست مربوط به انگلستان است یا کشور آلمان.

۳-۴. صفحه‌های اولیه

در صفحات اول کتاب ایرانی، این موارد آمده است: تکرار مطالب جلد، شناسنامه کتاب، تصویر امام خمینی (ره) همراه با بیاناتی از ایشان در خصوص اهمیت یادگیری زبان‌های خارجی، متن مربوط به حق کپی، آیه ۲۲ سوره روم به زبان عربی و ترجمه آن به زبان فارسی و انگلیسی و در ادامه، مقدمه شامل اهداف و ویژگی‌های کتاب، نکات قابل توجه دبیران گرامی، آدرس و وبگاه گروه زبان‌های خارجی برای دستیابی به اطلاعات بیشتر، به چشم می‌خورد. نقشه کتاب با توضیحات هر درس در یک صفحه، شامل عنوان کتاب، شماره صفحه‌ها و عنوان بخش‌های مختلف هر درس آمده است.

در کتاب آلمانی در پشت جلد، نقشه‌ای رنگی از مجموعه جزایر بریتانیا^۱ نقش بسته است. در پایین صفحه، مقیاس اندازه را نیز برای مقایسه بزرگی سرزمین‌ها آورده‌اند. با نگاهی به تصاویر مختلف بر روی نقشه، می‌توان به نشانه‌های هر قوم پی برد. صفحه‌های بعدی عبارت‌اند از صفحه تکرار مطالب جلد همراه با شرح انتقال کتاب در طی پنج سال با ذکر نام دانش‌آموز، شماره کلاس و تاریخ دریافت کتاب. صفحه شناسنامه کتاب، شامل اطلاعات کتاب، نام نویسندگان و طراحان، اطلاعات ناشر، شرح مطالب همراه آدرس و وبگاه ناشر است. دو صفحه فهرست مطالب، شامل شماره صفحه، مطالب هر درس، موضوعات اصلی کارکردهای کلاسی، ساختارها و فعالیت‌های مربوط است. صفحه راهنمای بخش‌های کتاب را با رنگ‌های مختلف مشخص کرده و البته به زبان آلمانی آورده‌اند.

1. The British Islands

وجود نقشه بریتانیا در پشت جلد، این احتمال را تقویت می‌کند که تصویر عمارت روی جلد هم متعلق به بریتانیا باشد، نه آلمان.

۴-۴. نقد و بررسی صفحه‌های اولیه

اولین برتری کتاب آلمانی، استفاده بهینه از صفحه‌های آن است. در هیچ صفحه‌ای، قسمت خالی و بدون مطلب نمی‌توان یافت؛ برای مثال ارائه نقشه بریتانیا در پشت جلد، در حالی که در کتاب فارسی در صفحه‌های نخست، سه صفحه خالی به چشم می‌خورد. فهرست مطالب را در کتاب آلمانی در یک صفحه نوشته‌اند؛ اما در کتاب فارسی، بخش‌های یک درس را مجموعاً در چهار صفحه ارائه کرده‌اند.

استفاده از جمله‌هایی که ریشه در اعتقادات دینی و فرهنگی ایرانیان دارد، در صفحه‌های اولیه کتاب ایرانی به چشم می‌خورد، مانند بسم الله الرحمن الرحیم و آیه بیست و دوم سوره روم. از نکات قابل توجه فرهنگی در کتاب آلمانی، واگذاری کتاب به دانش آموز سال بعدی است؛ به گونه‌ای که یک کتاب بدون خرابی در طی پنج سال مورد استفاده پنج دانش آموز قرار می‌گیرد. آیا دانش آموز ایرانی می‌پذیرد از یک کتاب کهنه از سال گذشته فردی دیگر استفاده کند تا چه رسد به کتابی که چهار بار در چهار سال دست به دست شده باشد!

4 ► At Kingsway High School
Use we're they're.

10000 Jenny and Sita are in my form. They're my new friends.
10000 Sita and I are sisters ... at Kingsway High School.
10000 Debbie and I are eleven ... twins.
10000 The twins are eleven ... nice.
10000 My teacher and I are from Cologne ... British.
10000 Debbie and Nick are twins ... in my form.

5 ► This is ...
Use he's/she's/it's/they're.

10000 This is my mum ... from Germany.
10000 This is my village ... near Cologne.
10000 This is my dad ... from ...
10000 This is Debbie, and this is Nick ... in Room 7CH too.
10000 This is Sanyo Gupta ... in Year 10.
10000 This is Sanyo Gupta ... twins.

6 SOUNDS The plural
Listen to the cassette/CD and say the plural.
boy • desk • bus • girl
group • name • mother • book

7 Say:
The air makes
is the S in books
is the S in snakes.
is the S in snakes.
Buzz buzz rulers,
Buzz buzz rulers,
Buzz buzz rulers,
Buzz buzz brothers.

4 ► Telephone numbers

10000 121 Snowy
Three eight double four o six.
10000 8 ... 8 ... 4 ... 4 ...
4 ... 0 ... 6 ...
10000 Three eight double four o six ...
Oh, hello, Debbie!

What's your telephone number?
What's your friend's telephone number?

ACTIVITY
Make a poster: Our form's telephone numbers.
You can copy your friends' numbers into your scrapbook.

5 ► 5 x 0 (Five times nought)

10000 O double two
one o six ...
15 have
Five mill
Nought
and nought is nought ... in Year 10.

6 GAME Snakes and ladders!
Draw a board on cardboard.
Cut it out.
Write the numbers 1 to 100.
Draw the snakes and the ladders.
Colour the board.
Bring a dice and counters to school. Throw the dice, move your counter.
Go up! the ladders and down! the snakes.
A four: 75, 76, 77, 78 ...
Oh, no! Down the snake.
A three: 67, 68, 69 ...
Great! Up the ladder!

10000 100, 99, 98, 97, 96, 95, 94, 93, 92, 91
81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90
70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80
61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70
51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60
41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50
31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40
21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30
11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20
1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10

نمونه‌ای از صفحات کتاب سال دهم آلمانی

Types of Nouns
Common nouns / Proper nouns

1) Common nouns

boy tree bear

2) Proper nouns

Avicenna Domovond Milad Tower

C. Circle the correct answer.

1. Today, (Iran / iran)'s mountains and plains are the natural (Home / home) of many animals. One of them is the black (Bear / bear) which lives in a few (Part / parts) of the country.
2. Amin (Amin / ahmin) is a pilot. He is 40 (Years / years) old. He lives with his (Wife / wife) and his son and daughter in (Mashhad / mashhad). He loves his job.
3. The (Persian / persian) Gulf is a very important sea between Iran and some (Arab / arab) countries. Its (Wildlife / wildlife) is amazing. You can see some beautiful (Sea / sea) animals such as (Dolphins / dolphins) there.

Alireza is visiting an observatory. He is talking to Mr. Tabesh who works there.

Mr. Tabesh: Are you interested in the planets?
Alireza: Yes! They are really interesting for me, but I don't know much about them.
Mr. Tabesh: Planets are really amazing but not so much alike. Do you know how they are different?
Alireza: Um... I know they go around the Sun in different orbits.
Mr. Tabesh: That's right. They have different colors and sizes, too. Some are rocky like Mars, some have rings like Saturn and some have moons like Uranus.
Alireza: How wonderful! Can we see them without a telescope?
Mr. Tabesh: Yeah... we can see the planets nearer to us without a telescope, such as Mercury, Venus, Mars, Jupiter and Saturn. We can see Uranus and Neptune only with powerful telescopes.
Alireza: And which planet is the largest of all?
Mr. Tabesh: Jupiter is the largest one. It has more than sixty moons. Do you want to look at it?
Alireza: I really like that.

Questions

- Answer the following questions orally.
1. How are the planets different?
  2. Can we see all planets without a telescope?
  3. Do you know the names of the planets in Persian?

نمونه‌ای از صفحات کتاب سال دهم ایرانی

۵. توصیف و نقد و بررسی درس‌ها

معمولاً محتوای آموزشی با توجه به ساعاتی که برای آموزش زبان اختصاص داده شده، تعیین می‌گردد. کتاب آلمانی ۱۹۸ صفحه و کتاب ایرانی فقط ۱۲۸ صفحه دارد؛ در حالی که در صفحه‌های کتاب ایرانی، قسمت‌های بدون متن نیز مکرراً به چشم می‌خورد و افزون بر آن، نسبت به کتاب آلمانی در قطع کوچک‌تری به چاپ رسیده است. کتاب ایرانی از چهار واحد درسی تشکیل شده و کتاب آلمانی از هشت واحد درسی. هر دو کتاب دارای زیرمجموعه‌هایی مشخص هستند که متناوباً تکرار می‌شوند. جدول ۱ نشان‌دهندهٔ عناوین محتوای هر درس در کتاب آلمانی و ایرانی است. همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، هر عنوان درس تقریباً دارای بخش‌های مشابهی است؛ اما در کتاب آلمانی، دو بخش ترانه و بازی هم به چشم می‌خورد که در کتاب ایرانی نیست.

جدول شماره ۱- مقایسه عناوین موجود در هر درس در کتاب آلمانی و ایرانی

کتاب آلمانی	کتاب ایرانی
- خوشامدگویی	- آماده شوید
- ترانه	- مکالمه
- بازی	- کلمات و ترکیبات جدید
- تمرین	- خواندن و درک مفاهیم همراه با
- متن	مهارت‌های خواندن
- مرور	- تقویت دایره واژگان
(و در انتهای کتاب)	- دستور
- خلاصه زبان	- گوش دادن و صحبت کردن
- واژه‌های بخش دستور	- تلفظ
- واژگان	- نگارش
- لیست اسامی	- مرور
- صداهاى انگلیسی	
- الفبای انگلیسی	
- عبارات مربوط به کلاس	

جدول ۲ نیز عنوان‌های درس‌های دو کتاب را نشان می‌دهد. همان‌طور که می‌توان دید، عنوان‌ها در کتاب آلمانی موقعیتی بوده، عمدتاً از مضامینی شاد تشکیل شده است؛ در حالی که در کتاب ایرانی، عنوان‌ها بیشتر در خدمت بیان دستور زبان انگلیسی است و البته از اشاره به فرهنگ غرب نیز خبری نیست.

جدول شماره ۲- عناوین درس‌های کتاب آلمانی و ایرانی

عناوین کتاب آلمانی	عناوین کتاب ایرانی
- خوش آمدید	- آماده شدن
- سلام از سوی TCH	- خرید کردن
- انگلیسی در کلاس	- گفتگو دربارهٔ تجربیات

<ul style="list-style-type: none"> - صحبت کردن در مورد شرایط و نتایج آتی - گفتگو در مورد زبان‌ها - گفتگو در مورد سبک زندگی - گفتگو در مورد خرید صنایع دستی 	<ul style="list-style-type: none"> - خانواده و حیوان خانگی من - اعداد - در خانه - تولدت مبارک! - دبیرستان کینگز وی - خرید - سفر به باغ وحش - تفریح در سفرها - کریسمس مبارک
--	---

۶. توصیف و نقد درس‌های کتاب آلمانی

هر واحد درسی در کتاب آلمانی، از ۱۴ یا ۱۶ صفحه تشکیل شده است. در دو صفحه اول هر درس می‌توان تصاویر واقعی مرتبط با موضوع درس را مشاهده کرد؛ افراد و حیواناتی که خود را به اختصار معرفی می‌کنند و تمرین‌هایی کوتاه که از زبان آموز می‌خواهد مثلاً خود را معرفی کند.

چهار صفحه بعدی با عنوان A با آموزش زبان انگلیسی از طریق مکالمه‌های متعدد ادامه پیدا می‌کند. مکالمه‌ها عمدتاً میان دو یا تعداد بیشتری از دانش‌آموزان در مدرسه صورت می‌گیرد.

این مکالمه‌های کوتاه، علاوه بر اینکه رویکرد ارتباطی دارند، گاه برای بیان نکته‌های دستوری مورد استفاده قرار می‌گیرند. همه گفت‌وگوها با تصاویر کارتونی یا واقعی همراه‌اند که در آن‌ها حیوانات، دانش‌آموزان، معلم یا والدین به چشم می‌خورند.

در بیشتر صفحه‌های تصویر، بریده کاغذ آبی با عنوان «نگاهی به زبان» دیده می‌شود که صرفاً برای تمرین دادن نکات دستوری است.

تحلیل تطبیقی کتاب درس زبان انگلیسی پایه دهم ایران و آلمان ————— ۳۳۳

در چهار صفحه بعدی با عنوان P، تمرین‌ها قرار گرفته‌اند. تعداد تمرین‌ها حدوداً به شانزده مورد می‌رسد. این تمرین‌ها عمدتاً با تصویر همراه‌اند. برای مقایسه نوع تمرین‌ها در کتاب آلمانی و کتاب ایرانی، به جدول شماره ۳ مراجعه کنید.

جدول شماره ۳ - مقایسه نوع تمرینات در کتاب آلمانی و کتاب ایرانی

کتاب آلمانی	کتاب ایرانی
۱. جای خای را با کلمات داده شده پر کنید.	۱. تصاویر را به متون مرتبط کنید.
۲. با توجه به تصویر، جمله بسازید.	۲. جمله‌های در هم ریخته را مرتب کنید.
۳. آنچه در تصویر می‌بینید، بیان کنید.	۳. به سؤالات مطرح شده، شفاهی پاسخ دهید.
۴. با توجه به تصویر، جمله‌های اشتباه را درست کنید.	۴. نگاه کنید، بخوانید و تمرین کنید.
۵. با توجه به کلمات داده شده، جمله بسازید.	۵. تصمیم بگیرید جمله‌های مطرح شده درست هستند یا غلط.
۶. با همکاری هم کلاسی و نگاه کردن به تصاویر، جمله بنویسید.	۶. کلمات مترادف را پیدا کنید.
۷. به سؤالات گوش کنید و جاهای خالی را پر کنید.	۷. نکته دستوری را به معلم خود توضیح دهید.
۸. گوش کنید و کلمات را بیان کنید (آموزش اصوات).	۸. در متن زیر کلمات قابل شمارش را خط بکشید.
۹. افعال را در یک پنجره، به پنجرهٔ اسامی وصل کنید.	۹. کلمه مناسب در متن را انتخاب کنید.
	۱۰. همراه هم کلاسی‌تان به سؤالات مربوط پاسخ دهید.
	۱۱. بخوانید و از روی مثال‌ها بیاموزید.
	۱۲. گوش کنید و به سؤالات مکتوب، پاسخ بدهید.
	۱۳. جاهای خالی را پر کنید.
	۱۴. جمله را بخوانید و دور فاعل خط

<p>بکشید.</p> <p>۱۵. کلمات درهم‌ریخته داده شده را مرتب کنید تا یک جمله شود.</p> <p>۱۶. جمله‌های زیر را بخوانید و فعل، فاعل و مفعول را پیدا کنید.</p> <p>۱۷. با استفاده از زمان گذشته، حال و آینده، پنج جمله ساده در مورد خودتان بنویسید.</p>	
--	--

با مقایسه تمرین‌های دو کتاب، تفاوت معناداری نمی‌توان یافت. تنها نکته قابل توجه، حجم بیشتر تمرین‌ها در کتاب ایرانی (۱۷ مورد) نسبت به کتاب آلمانی (۹ مورد) است.

دو صفحه بعدی در این واحد درسی را با عنوان T مشخص کرده‌اند. در این بخش، یک داستان از فعالیت‌های معمول زندگی جوانان در قالب روایت داستانی و همچنین مکالمه میان افراد آمده است. مؤلفان کتاب برای درک بهتر متن، از تصاویر مختلف بهره گرفته‌اند. در انتهای این بخش، تمرینی با عنوان «کار بر روی متن» قرار دارد که سؤالاتی در مورد متن می‌پرسد؛ مثلاً در یک متن، پسر در خانه حوصله‌اش سر رفته است که اتفاقی با شخصیتی غیرمتعارف در رایانه خود آشنا می‌شود یا در درسی دیگر، داستان خانواده‌ای که در حال ساختن خانه درختی هستند، نقل شده است.

بخش آخر که با عنوان «موضوع» شروع می‌شود، به طرح یک موضوع، مثلاً زمان، تاریخ یا پول، به آموزش کاربردی حول محور آن موضوع می‌پردازد. در این بخش، علاوه بر آموزش، تمرین کاربردی، تصاویر وابسته، گفت‌وگو و ترانه به چشم می‌خورد.

۷. توصیف و نقد درس‌های کتاب ایرانی

کتاب ایرانی از چهار درس کلی و هر درس از نه بخش تشکیل شده است. در صفحه اول درس، حدوداً سه یا چهار تصویر وجود دارد که مرتبط با موضوع درس است؛ اما توضیحی ندارد. بخش اول با عنوان آماده‌سازی آغاز می‌شود که در آن از دانش‌آموز خواسته‌اند تصاویر را به عبارات داده‌شده وصل کند و در قسمت بعدی یک تمرین کوتاه آمده است.

بخش دوم، مجدداً با تمرین جورچین آغاز می‌شود. در این تمرین نیز از دانش‌آموز خواسته شده تصاویر را با یکی از دو کلمه داده‌شده مرتبط سازد. در تمرین بعدی از وی خواسته‌اند تمرین قبلی را در گروه‌هایی جای دهد.

عنوان قسمت بعدی، مکالمه است که در آن عمدتاً یک مکالمه حدوداً هشت خطی، مثلاً میان مریم و آقای رضوی دیده می‌شود. مضامین این مکالمه‌ها یا در مورد فرهنگ ایرانی است یا درباره مفاهیم علمی. نمایش تصویر لوح فشرده در ابتدای این مکالمه‌ها، نشان‌دهنده وجود فایل صوتی آن است. در ادامه این قسمت، سه سؤال برای پاسخ شفاهی طرح کرده‌اند.

در قسمت بعدی که به لغات و عبارات تازه می‌پردازد، تصاویری به نمایش درآمده که از دانش‌آموز خواسته‌اند به تصویرها بنگرد، بخواند و تمرین کند. کلمات مورد نظر در جمله‌ها با رنگ قرمز مشخص شده است.

در قسمت بعدی، مهارت خواندن را آموزش می‌دهند. در صفحه اول، عنوان خواندن به چشم می‌خورد و بلافاصله عنوان متن خواندن را با علامت لوح فشرده نشان داده‌اند؛ این بدان معنی است که فایل صوتی متن موجود است. پس از متن، حدود نیم تا یک صفحه، مربوط به سؤالات درک مفاهیم است که با سه سؤال سه‌گزینه‌ای آغاز می‌شود. پس از آن سه سؤال درست یا غلط و در نهایت، یک تمرین سه‌سؤالی تکمیل جمله‌ها با گزینه‌های داده‌شده، قرار دارد.

قسمت بعدی را به دستور زبان اختصاص داده‌اند. در صفحه اول، دو متن کوتاه مشاهده می‌شود که در آن ساختارهای دستوری مورد آموزش را مشخص کرده‌اند.

در صفحه بعد، جدول‌هایی برای نمایش الگوهای مختلف ساختارهای دستوری به چشم می‌خورد؛ مثلاً سه جدول برای نمایش زمان آینده به ترتیب با جمله‌های خبری، منفی و سؤالی قرار دارد. این تمرین با دستورالعمل «مثال‌های زیر را بخوانید» آغاز می‌شود. در ادامه، یک متن کوتاه که در آن شکل‌های مختلف نکته دستوری مورد نظر، برجسته شده، به چشم می‌خورد. سرانجام، تمرین‌هایی با عنوان «با دوست خود تمرین کنید»، وجود دارد.

در ادامه، تمرین‌های «گوش دادن» و «صحبت کردن» آمده است. نخست، نکاتی در مورد موضوع آموزشی نوشته‌اند؛ مثلاً زمانی که در متن شنیداری به کار رفته است و البته نمونه‌هایی نیز به صورت مکتوب آورده‌اند. تعداد محدودی از ساختارهای مورد استفاده در صحبت کردن نیز در این بخش به چشم می‌خورد.

در تمرین اول، از دانش‌آموز خواسته‌اند به مکالمات گوش دهد و جمله‌های نیمه‌تمام را کامل کند. قسمت بعدی، با عنوان تلفظ آغاز می‌شود و با تصویر لوح فشرده، نشان از فایل صوتی دارد. در این قسمت یک نکته تلفظی، برای مثال، زیر و بمی صدا را در جمله‌های خبری آموزش می‌دهند. در دستورالعمل، از دانش‌آموز می‌خواهند به جمله‌ها گوش دهد و یاد بگیرد. در متن بعدی، تمرین دیگری در خصوص نکته تلفظی آمده است.

آخرین قسمت آموزشی درس، نگارش است. در این بخش، بیشتر نکته‌های دستوری که در خدمت نگارش است، به چشم می‌خورد؛ مثلاً تعریف اسم و انواع آن در یک «تمرین نقشه مفهومی»^۱ مشاهده می‌شود که در آن، از دانش‌آموز خواسته شده کلمات مربوط به سرشاخه‌ها را با توجه به عناوین هر بخش بنویسد. در ادامه، نکات دستوری بیشتری به قصد تمرین آورده‌اند.

در قسمت آخر هر درس، با عنوان «آنچه شما آموختید»، چند تمرین مختلف شامل جای خالی را پر کنید، گوش فرا دهید و تمامی کلمات مربوط را فهرست کنید، زیر

تحلیل تطبیقی کتاب درس زبان انگلیسی پایه دهم ایران و آلمان ————— ۳۳۷

کلمات مربوط را خط بکشید و همراه دوستان تمرین کنید، در قالب یک صفحه دیده می‌شود. ترکیبی که شرح دادیم، کم و بیش در تمامی چهار درس تکرار می‌گردد.

ضمیمه‌های کتاب، شامل فهرست افعال بی‌قاعده، شناسنامه کتاب، فهرست کتاب‌های کمکی برای پایه مربوط و صفحه دعوت از افراد برای اظهار نظر اصلاحی است.

۸. نتیجه‌گیری

در سایه تحلیل و مقایسه کتاب‌های درسی آموزش زبان انگلیسی پایه دهم در ایران و آلمان، نتایج زیر به دست آمد:

۱. به طور کلی چنانچه زبان مبدأ و مقصد را دو سوی یک خط در نظر بگیریم، کتاب آلمانی بیشتر به سمت زبان مقصد متمایل است و کتاب فارسی به سمت زبان مبدأ. این مطلب را با نگاهی گذرا به هر دو کتاب و مقایسه آن‌ها به آسانی می‌توان دریافت. به یاد داشته باشیم امروزه آگاهی از فرهنگ‌های دیگر، نه تنها منجر به درک بهتر ارزش‌های فرهنگی خود می‌شود، بلکه ابزاری کارآمد در برقراری ارتباط و در نتیجه، یادگیری زبان‌هاست. ضمن حفظ ارزش‌های فرهنگی و دینی خود، باید بکوشیم فرهنگ زبان مقصد را در کتاب‌های آموزش زبان، به زبان‌آموزان بشناسانیم. بدیهی است پیشرفت فردی و ملی، در سایه شناخت و تعامل با دیگر ملت‌ها به دست می‌آید.

۲. اگر بپذیریم که کاربرد زبان در دنیای امروز - که عصر فناوری و ارتباطات است - از راه گفتار و نوشتار یا گفت‌وگوی شفاهی و سخن‌مکتوب، حاصل می‌شود، باید اذعان کنیم کتاب آلمانی با ایجاد یک رویکرد ارتباطی، به اهداف امروزی نزدیک‌تر است؛ در حالی که کتاب ایرانی با محوریت مقولات زبانی، همچون دستور و واژگان، زبان‌آموزان را بیشتر درگیر خودِ زبان می‌کند تا کاربرد آن؛ بنابراین، طبیعی است که خیل عظیمی از مشتاقان زبان‌آموزی برای یادگیری مکالمه، به سمت آموزشگاه‌های خصوصی روی آورند.

۳. یکی از عوامل ایجاد اشتیاق در زبان آموزان، ایجاد جاذبه از طریق توجه به تنوع مطالب درسی است. در این خصوص نیز کتاب آلمانی با استفاده از شخصیت‌های کارتونی و حیوانات، قصه‌گویی، ترانه، تصویرهای واقعی و کیفیت بالای کاغذ و تصویر نسبت به کتاب ایرانی، پیشتاز است. علاوه بر این، فرهنگ غالب امروزی تحت تأثیر رسانه‌هایی همچون تلگرام و اینستاگرام، خواندن مطالب کوتاه و گذر کردن از موضوعات نسبتاً طولانی است که مؤلفان کتاب آلمانی این نکته را نیز در نظر گرفته، بیشتر مطالب کوتاه آورده‌اند.

۴. اصل صرفه‌جویی، آن هم در خصوص کاغذ، برای حمایت از محیط زیست، نکته قابل توجهی است که در کشوری نسبتاً کم‌آب، مانند ایران نمود ویژه‌ای پیدا می‌کند. قطعاً الگوبرداری از فرهنگ آموزش آلمان در مورد استفاده بهینه از یک کتاب، آن هم به مدت پنج سال، همچنین استفاده حداکثری از فضاهای کتاب، می‌تواند به اقتصاد کشور، کمک قابل ملاحظه‌ای نماید. این امر، هنگامی که نگاهی به تعداد قابل توجه دانش آموزان در کشور بیندازیم، نمود جدی‌تری می‌یابد.

۵. همه می‌دانند تمرین و تکرار، اساس یادگیری زبان خارجی است. فرایند موفق در آموزش زبان، با آموزش آغاز می‌شود، با تمرین ادامه می‌یابد و در نهایت با استفاده کاربردی به پایان می‌رسد. برای یادگیری خوب و کامل زبان، باید در چهار مهارت اصلی صحبت کردن، گوش دادن، خواندن و نوشتن و سه مهارت فرعی واژگان، دستور و تلفظ، به اندازه کافی تمرین کرد که قطعاً زمان زیادی را می‌طلبد؛ در حالی - که با این وقت محدود اختصاص داده شده به آموزش زبان در مدارس ایران، نمی‌توان همه درس‌ها را آموزش داد، چه رسد به اینکه بخواهیم در همه بخش‌ها به تمرین نیز پردازیم؛ در نتیجه، دانش آموزان به مرحله کاربرد زبان نمی‌رسند و این امر، پیامدهای ناامیدکننده‌ای به بار می‌آورد.

منابع

- آقاگل‌زاده، فردوس و حسین داوری (۱۳۹۳)، جهانی شدن و گسترش زبان انگلیسی: ضرورت‌ها و الزامات بهره‌گیری از رویکرد انتقادی در مواجهه با زبان انگلیسی در ایران، راهبرد فرهنگ، دوره ۷، شماره ۲۵، صص ۱۷۹-۲۰۳.
- حسینی، منیرالسادات (۱۳۹۶)، تأثیر آموزش زبان انگلیسی بر هویت زبان‌آموزان در کشورهای اسلامی پسامستعمره: مطالعه موردی پاکستان، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال هفتم، شماره سوم، پاییز، صص ۲۰۷ - ۲۲۹.
- حسینی‌خواه، علی، محمود مهرمحمدی، هاشم فردانش و رامین اکبری (۱۳۹۲)، مطالعه تطبیقی برنامه درسی آموزش زبان انگلیسی در ایران و سوئد با تأکید بر دوره متوسطه، فصلنامه مطالعات برنامه درسی ایران، سال هشتم، شماره ۳۱، صص ۷-۴۶.
- رحمتیان، روح‌الله، محمدحسین اطرشی و مرضیه مهرابی (۱۳۹۳)، بررسی نقش سن در فرایند یادگیری زبان خارجی با توجه به یادگیری تلفظ، دستور، واژگان و مهارت‌های زبانی. فصلنامه زبان‌پژوهی، سال ششم، شماره ۱۲، صص ۴۱-۵۶.
- معدن‌دار آرنانی، عباس (۱۳۹۵)، مطالعات تطبیقی در آموزش و پرورش: کاربردی روش‌های جدید تحقیق، فصلنامه خانواده و پژوهش، دوره ۱۲، شماره ۲۷، صص ۶۹-۹۰.
- کلاتری، رضا و جواد غلامی (۱۳۹۲)، شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مرتبط با آموزش زبان انگلیسی در مدارس، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، سال یازدهم، شماره ۴۶، صص ۹۹-۱۲۴.
- English G 2000 (1997). Berlin. Germany. Cornelsen Verlag.

